

ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΝΟΜΟΙ, ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ «ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ» ΧΙΛΙΑΔΩΝ ΕΤΩΝ

Επιμέλεια: Αλεξάνδρα Γούτα

Από τα δέντρα μέχρι τη θάλασσα και από τα βουνά μέχρι τις πεδιάδες, τα πάντα στην αρχαία Ελλάδα ήταν πλήρη Θεών και θεοτήτων. Αυτή ακριβώς η θεοποίηση της φύσης –στο πλαίσιο της οποίας ο άνθρωπος ήταν ένα ακόμη πλάσμα της και όχι ο απόλυτος...δικαιούχος της εκμετάλλευσης του φυσικού περιβάλλοντος- ενέπνευσε στους αρχαίους Έλληνες το σεβασμό και την προστασία της χλωρίδας και της πανίδας.

Την αρχαία θρησκεία «σιγοντάρισε» η μυθολογία: τα δάση γέμισαν Δρυάδες-Αμαδρυάδες και οι θάλασσες Νηρηίδες, ενώ ο ανάλαφρος «βηματισμός» της Ρέας ή Κυβέλης, της μεγάλης θεάς ή Μπτέρας των Θεών, θεάς της ελεύθερης φύσης, άρχισε να ακούγεται στα βουνά της Κρήτης. Δίπλα τους, φυσικά, η Άρτεμις και ο Ποσειδώνας και ουκ έσται τέλος στη λίστα των Θεών και θεοτήτων...

Πλάτων, Αριστοτέλης και Θεόφραστος, Ιππόδαμος και Πυθαγόρας, Ιπποκράτης και Όμηρος έγραψαν για το φυσικό περιβάλλον, τις κλιματικές ισορροπίες και τη σχέση τους με την πόλη και συχνά έκρουσαν τον κώδωνα του κινδύνου. Ξαν να έγραφαν σήμερα.

Ο Πυθαγόρας είχε γράψει ότι «όσο ο μέσος άνθρωπος εξακολουθεί να είναι αδυσώπητος καταστροφέας των κατώτερων υπάρξεων δε θα γνωρίσει τη γαλήνη και την υγεία». Δίδασκε δε, στους μαθητές του να σέβονται το περιβάλλον και να περιορίζουν την παρέμβαση στις φυσικές διεργασίες.

Ο Ιπποκράτης υποστήριζε ότι η υγεία των λαών είναι αποτέλεσμα των δεδομένων του μικροκλίματος, της διατροφής και της ποιότητας του πόσιμου νερού.

Άλλωστε, η ίδια η προέλευση της λέξης «οικολογία» είναι ελληνική. Κι ας είναι ο εμπνευστής της ένας Γερμανός βιολόγος...

■ Πλάτων, Αριστοτέλης, Ιππόδαμος: Η φύση και η πόλις

Πέρα από το σεβασμό του φυσικού περιβάλλοντος καθεαυτού, οι αρχαίοι Έλληνες είχαν από πολύ νωρίς τις ανησυχίες τους και για το δομημένο και τη σχέση του με τη φύση. Ήδη από το 478 διατυπώνονται στην αρχαία Ελλάδα –με βάση τουλάχιστον τις διασωθείσες πληροφορίες- οι πρώτες ανησυχίες για τη διόγκωση των αστικών κέντρων...

Ο Πλάτων χαρακτηρίζει ως «φλεγμαινουσάν» την ακόρεστη πόλη, ενώ στους «Νόμους» προσδιορίζει το άριστο μέγεθος μιας πόλης στους 5.040 κατοίκους. Ο ίδιος ήταν από τους πρώτους που προεξέλεγε ότι η αποψίλωση δασών προκαλεί διάβρωση των εδαφών, μεταβολή του κλίματος και ζημιές στην καλλιέργεια (Κριτίας 111d).

Με βάση τις διατάξεις που εισηγείται ο Πλάτων στους «Νόμους» του, η ίδια η λειτουργία των πόλεων «ελέγχεται» ως προς την περιβαλλοντική επιβάρυνση, αλλά και την τήρηση πολεοδομικών κανονισμών.

Ειδικό σώμα τριών αστυνομών επιφορτίζεται με αρμοδιότητες πολεοδομικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα. Δεν μπορεί ο καθένας να χτίζει ό,τι θέλει. «Οι οικοδομές πρέπει να είναι κατασκευασμένες κατά νόμους», σημειώνει ο Πλάτων.

Στους δε γεωργικούς νόμους προτείνονται διατάξεις για την προστασία του ποσίου ύδατος, την άντληση του ύδατος από γείτονα, την παροχέτευση για αρδευτικούς σκοπούς, τις ζημιές από πλημμύρα, την προστασία από μόλυνση και την υποκλοπή ύδατος.

Η σχέση της πόλης με τη φύση απασχόλησε και τον Αριστοτέλη. Στα «Πολιτικά» του συνδέει την κατανομή των δραστηριοτήτων σε μια πόλη όχι μόνο με οικονομικούς παράγοντες, αλλά και με αισθητικούς και περιβαλλοντικούς. Πώς χωροθετείται μια πόλη; Τρεις είναι οι βασικοί παράγοντες: το κόστος μεταφοράς και η ανά μονάδα εδάφους δαπάνη για την εγκατάστασή της και οι ανάγκες για ποιότητα ζωής και «φειδώ» του περιβάλλοντος.

Πάντως, αν Πλάτων και Αριστοτέλης έδειξαν το δρόμο, πατέρας της Πολεοδομίας θεωρείται ο Ιππόδαμος ο Μιλήσιος, που έζησε τον 5^ο αι. π.Χ. Το σύστημά του, γνωστό και ως «Ιπποδάμειος νέμσις» σεβόταν τον ελεύθερο, τον ανοιχτό χώρο. Σχεδίαζε με ακρίβεια τα οικοδομικά τετράγωνα, οι δρόμοι του ήταν ευθύγραμμοι και πλατιοί και οι πλατείες ευρύχωρες. Μάλιστα, ο Ιππόδαμος προσανατόλιζε τις κατοικίες του με τέτοιο τρόπο, ώστε να έχουν ήλιο το χειμώνα και δροσιά το καλοκαίρι, ενώ πρόβλεπε κτίσεις στους δρόμους για την απομάκρυνση των νερών της βροχής.

■ Ατμοσφαιρική ρύπανση και ...χωματερές στην Αρχαία Ελλάδα

Το πρόβλημα της μόλυνσης και της ατμοσφαιρικής ρύπανσης δεν ήταν άγνωστο στην αρχαία Ελλάδα: ο άνθρακας που καίγεται για θέρμανση φαίνεται ότι μόλυνε την ατμόσφαιρα, ενώ απειλή για τη δημόσια υγεία θεωρούνταν ο μόλυβδος, ο υδράργυρος και (ναι) τα τοξικά χημικά από τα μεταλλεία της εποχής (το πρόβλημα ενέτεινε το γεγονός ότι δεν υπήρχε ειδική πρόνοια για τη συγκέντρωση των απορριμμάτων από τη μεταλλοπυλίσια ή τις καμινεύσεις).

Και φυσικά, υπήρχε από τότε το πρόβλημα της εναπόθεσης των απορριμμάτων, αλλά και της ανεξέλεγκτης εναπόθεσης «μπάζων» στα όρια της πόλης, ακόμη κι αν αυτά ήταν ...κοπριά.

Στην «Αθηναίων Πολιτεία» ο Αριστοτέλης αναφέρει ότι, μεταξύ των άλλων δραστηριοτήτων τους, οι αστυνομικοί της εποχής έπρεπε να επιμελούνται «όπως των κοπρολόγων μηδείς εντός δέκα σταδίων του τείχους καταβάλει κόπρον». Εν ολίγοις, είχαν ληφθεί ειδικά μέτρα για τη μεταφορά απορριμμάτων σε μεγάλη απόσταση έξω από τα τείχη. Παράλληλα, όμως, υπήρχε μέριμνα για την ...επαναχρησιμοποίηση των αποβλήτων της αποχέτευσης, που χρησιμοποιούνταν –μεταξύ άλλων- για τη λίπανση αγροτικών εκτάσεων.

Παράλληλα, εγκαταστάσεις όπως τυροκομεία, εργαστήρια επεξεργασίας δερμάτων ή νεκροταφεία, χωροθετούνταν υποχρεωτικά εκτός πόλεως, ώστε το «ευ ζην» των πολιτών να μην απειλείται και υποβαθμίζεται από άσχημες μυρωδιές ή απόβλητα. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στη Θήβα υπήρχε το αξίωμα της «τελεαρχίας», ο κάτοχος του οποίου έπρεπε να μεριμνά ώστε να μη σκορπίζονται στους δρόμους της πόλης απόβλητα και νερά ρεμάτων...

■ Τσουκτερά πρόστιμα για την παράνομη υλοτόμηση

Στην αρχαία Ελλάδα, οι νόμοι απαγόρευαν την ξύλευση στα ιερά δάση και όριζαν ότι τα άγρια ζώα κυκλοφορούσαν ελεύθερα σε αυτά. Τα πρόστιμα για τους παραβάτες ήταν «τσουκτερά» και έφταναν ακόμη και στις 50-100 δρχ, όταν το μέσο ημερομίσθιο της εποχής δεν ξεπερνούσε τις 0,30-1 δραχμή.

Έτσι, πολλά ιερά άλση απέκτυσαν γρήγορα τη μορφή παρθένων δασών: μεταξύ αυτών, τα ιερά άλση Άργους, Αρτέμιδος στη Σκυλούντα, Δέσποινας στην Αρκαδία, Δωδώνης, Ευμενίδη στον Κολονό, Διός στην Ολυμπία, το οποίο ανακηρύχθηκε από τον Ηρακλή και ονομάστηκε «Άλτις» κ.λ.π.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, σε πολλές περιοχές,

ακόμη και εκτός ιερών δασών, απαγορευόταν η κοπή περισσότερων από δυο δέντρα επτίως για κάθε ιδιοκτήτη.

Η τιμωρία του Ερυσίχθονα για την καταστροφή των δασών

Οι ίδιοι οι μύθοι των αρχαίων Ελλήνων, συχνά με μεγάλη σκληρότητα και ωμότητα, «κυοφορούν» διδαχές για την προστασία του περιβάλλοντος και παραβάλουν παραδείγματα προς αποφυγήν. Χαρακτηριστικός είναι ο μύθος του Ερυσίχθονα, του πλεονέκτη και άξεστου βασιλιά της Θεσσαλίας, που θέλοντας να χτίσει ένα μεγαλόπρεπο παλάτι, άρχισε να κόβει αλόγιστα τα δέντρα του δάσους. Όταν οι υπήκοοι του προσπάθησαν να τον μεταπείσουν, ο Ερυσίχθονας άρχισε να διατυπώνει ύβρεις για τα δέντρα, τις νύμφες Αμαδρυάδες και την ίδια τη Δήμητρα και έκοψε το αρχαιότερο δέντρο του δάσους. Τότε εξοργισμένη, η θεά της Γεωργίας αποφάσισε να τον τιμωρήσει παραδειγματικά για την καταστροφή των δέντρων και τις ύβρεις του. Πρόσταξε την θεά Πείνα να σπεύσει και αυτή έκανε τον βασιλιά να πεινάει συνεχώς - χωρίς να μπορεί να χορτάσει την πείνα του, όσο και αν έτρωγε. Ολόκληρη η περιουσία του έγινε ...φαγητό, ενώ αναγκάστηκε να πουλήσει ακόμη και την αγαπημένη του μοναχοκόρη, προκειμένου να αγοράσει τρόφιμα. Λιμοκτονώντας και έχοντας χάσει τα πάντα, ο Ερυσίχθονας καταβρόχθισε τελικά τις ίδιες του τις σάρκες...

■ Θεόφραστος, ο πατέρας της οικολογίας

Ο επιστημονικός κλάδος της Οικολογίας θεωρείται ότι θεμελιώθηκε επιστημονικά από το Θεόφραστο (373-288 π.Χ.), μαθητή του Αριστοτέλη και διάδοχό του στην περιπατητική σχολή του Λυκείου. Ορμώμενος από τη γενέτειρά του, την Ερεσό της Λέσβου, έγραψε περίπου 240 βιβλία, από τα οποία λίγα σώθηκαν. Το όνομα «Θεόφραστος» (θείκος ρήτορας) τού το έδωσε ο Αριστοτέλης (λέγονταν Τύρταμος).

Ο Θεόφραστος διαφοροποιήθηκε από την άποψη του δασκάλου του ότι το φυσικό περιβάλλον δημιουργήθηκε για τον άνθρωπο. Δεν αρνήθηκε ωστόσο την ύπαρξη σκοπού στη φύση. Αναζήτησε τις συγγένειες ανάμεσα στους ζωντανούς οργανισμούς και στοχάστηκε πάνω στις ισορροπίες των οικοσυστημάτων.

Είχε τη δυνατότητα να κάνει την έρευνά του στο "Μουσείο" της Αλεξανδρείας, που διέθετε ζωολογικό και βοτανικό κήπο, αστεροσκοπείο, εργαστήριο, ενώ στα βιβλία του αναφέρθηκε σε πρωτοποριακά για την εποχή θέματα: τις διαφορές μεταξύ των διάφορων κλιματικών ζωνών, το μικροκλίμα, ακόμη και την ...αισθαντικότητα των φυλλών.

Πρώτος ανακίνησε το μεγάλο θέμα των ημερών μας: την επίδραση της ανθρώπινης δραστηριότητας πάνω στο κλίμα και τις διαταραχές του οικοσυστήματος από καταστροφές δασών, αποξηράνσεις ελών και βιοτόπων.

■ Από το Θεόφραστο στον Tansley και τους Odum

Μπορεί ο Θεόφραστος να ασχολήθηκε πρώτος με το οικοσύστημα, αλλά χρειάστηκαν μερικές ...χιλιετίες για να επινοηθεί ο σχετικός όρος. Ήταν ο Βρετανός οικολόγος Arthur Tansley, που το 1935 βάπτισε «οικοσύστημα» το αλληλεπιδρών σύστημα μεταξύ της βιοκοινότητας (biocoenosis), δηλαδή του συνόλου των ζωντανών πλάσμάτων και του βιοτόπου τους, του περιβάλλοντος στο οποίο ζουν. Η ιδέα του Tansley υιοθετήθηκε από τον καθηγητή Βιολογίας Eugene Odum, ο οποίος μαζί με τον αδελφό του, Howard, έγραψε ένα εγχειρίδιο, που εκπαίδευσε περισσότερες από μία γενιές βιολόγων και οικολόγων στη Β.Αμερική.

■ Ο Όμηρος και οι πυρκαγιές του Ήφαιστου

Οι περισσότεροι γνωρίζουμε τον Όμηρο ως απαράμιλλο ποιητή, αλλά μέσα από τα έργα του αναδύεται και ένας συνειδητοποιημένος οικολόγος, ήδη από τον 8^ο π.Χ αι. Στην ουσία μελετά την επίδραση του πολέμου στη φύση και την καυτηριάζει. Στη **ραψωδία Φ** της Ιλιάδας, όπου ο ποιητής περιγράφει τις σκληρές σκηνές που εκτυλίσσονται στον ποταμό Σκάμανδρο, βάζει τον Αχιλλέα να παλεύει με τα ορμητικά νερά του ποταμού, με τον πνιγμό του να μοιάζει βέβαιος. Ικετεύει το Δία να τον σώσει από τον οργισμένο Σκάμανδρο. Επεμβαίνει η Ήρα, καλώντας τον Ήφαιστο να σώσει τον Αχιλλέα. Αυτός τότε βάζει φωτιά στα δάση και γρήγορα το νερό του ποταμού αρχίζει να βράζει από τη ζέση της φωτιάς. Ο θεός του ποταμού, ο Σκάμανδρος, παρακαλεί την Ήρα να σταματήσει τον Ήφαιστο, υποσχόμενος ότι ο ίδιος θα αφήσει ήσυχο τον Αχιλλέα, όπως και γίνεται. Ο Όμηρος περιγράφει με συγκλονιστικό τρόπο τόσο τη μόλυνση του ποταμού από το αίμα των Τρώων, όσο και τη μεγάλη πυρκαγιά του Ήφαιστου...

■ Τα λιόδεντρα των Αθηνών και ο Σόλων

Ιδιαίτερη σημασία έδιναν οι αρχαίοι Έλληνες και ιδίως οι Αθηναίοι, στην καλλιέργεια της ελιάς. Για αυτό, άλλωστε, **προστάτευαν την ελαιοκαλλιέργεια με ειδικούς νόμους του Σόλωνα**, θεωρώντας πως ήταν «Μέγιστον αγαθόν προς πάσαν του βίου θεραπείαν ο της ελίας καρπός». Οι αρχαιοελληνικοί νόμοι, όμως, δεν ήταν αρκετοί για να σώσουν τα λιόδεντρα των Αθηνών. Το 86 π.Χ. οι Ρωμαϊκές λεγεώνες του Σύλλα άφησαν πίσω τους «κρανίου τόπο», ενώ η Τουρκοκρατία έκανε κι αυτή τη καταστροφές της. Πάντως, η ελιά απήφησε σε πολλές περιπτώσεις τον ...πυρσό του κατακτητή. Σύμφωνα με τον Κ.Μπίρη «Όπως φαίνεται από χαλκογραφίες των πρώτων μετά την απελευθέρωση χρόνων και από την καταγραφή της γύρω από την Ακρόπολη ανασκαπτέας περιοχής του 1833, εις τον περίφημο Ελαώνα υπήρχαν 150.000 ελαιόδενδρα από το Μενίδι έως το Μοσχάτο. Ένας μεγάλος αριθμός από τα δένδρα που έχουν πυρπολήσει οι Τούρκοι, δεν νεκρώθηκαν και άρχισαν να θάλλουν μαζί με όσα είχαν διασωθεί»

■ Ο ελληνικός νόμος του 1937 και ο γερμανός βιολόγος

Με παρακαταθήκη την αρχαία κληρονομιά, το 1937 αναβίωσε η ιδέα της κήρυξης συγκεκριμένων δασικών εκτάσεων ως φυσικών αποθεμάτων. Έτσι, το συγκεκριμένο έτος αυτό ψηφίστηκε ο νόμος 856/1937 ο οποίος προέβλεπε την ίδρυση εθνικών δρυμών. Πράγματι, ο πρώτος ιδρύθηκε το

έτος 1938 στον Όλυμπο. Ίσως η επιλογή να ήταν τυχαία, αλλά γεφύρωσε το 1937 με την αρχαιότητα, αφού προστάτευε την κατοικία των δώδεκα θεών της ελληνικής μυθολογίας.

Το έτος 1971, με τον νόμο 996/1971, θεσπίστηκαν δύο ακόμη κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών γνωστές ως αισθητικά δάση και προστατευόμενα μνημεία της φύσης.

Ίσως τότε να ξεφύλλισαν κάποιοι και τα συγγράμματα του Γερμανού βιολόγου Ernst Haeckel (1866), ο οποίος «εφηύρε» τον όρο «οικολογία», βάζοντας μαζί τις ελληνικές λέξεις «οίκος» και «λόγος» και δίνοντάς της τον πρώτο ορισμό στην ιστορία: «επιστήμη της σχέσεως των οργανισμών με το περιβάλλον».

Για τον Haeckel το όλο θέμα σταμάτησε εκεί, αλλά τη σκυτάλη παρέλαβε ένας Δανός. Επρόκειτο για τον βοτανολόγο Eugenius Warming, που συνέγραψε και το πρώτο οικολογικό εγχειρίδιο (1895), κερδίζοντας με την ...πένα του τον τίτλο του θεμελιωτή της σύγχρονης Οικολογίας.

■ Το δικαίο προστασίας του περιβάλλοντος, το sevezo και το τσερνομπίλ

Έκτοτε πολύ νερό κύλησε στο αυλάκι (και ιδίως έξω από αυτό, με τις πλημμύρες εξαιτίας της αποψίλωσης των δασών), αλλά το δικαίο της προστασίας του περιβάλλοντος άργησε να ...δικεικώσει και να αποκτήσει την αυτονομία του ως κλάδος. Χρειάστηκαν δυστυχώς τεράστιες οικολογικές καταστροφές, για να γίνει αυτόνομος κλάδος του δικαίου, αλλά και για να υπογραφούν οι πρώτες περιβαλλοντικές συνθήκες και κοινοτικές οδηγίες. Καταστροφές όπως η συντριβή του πετρελαιοφόρου «**Tore Canyon**» στις ακτές της Κορνούαλης, που μόλυνε τις ακτές δύο κρατών (Βρετανία, Γαλλία) με 100.000 τόνους πετρελαίου. Τουλάχιστον, η καταστροφή αυτή στάθηκε αφορμή για τη συνθήκη των Βρυξελλών της 29/11/1969, που όρισε τα της παρέμβασης στα ανοικτά της θάλασσας σε περίπτωση ατυχήματος...

Λίγα χρόνια αργότερα, το 1976, έγινε το ατύχημα στο **Σεβέζο της Ιταλίας**, όταν από εργοστάσιο της βιομηχανίας Hoffman – La Roche διέρρευσε διοξίνη. Το ατύχημα αυτό ήταν ο λόγος για την ψήφιση της ομώνυμης κοινοτικής οδηγίας για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες.

Το 1986 έγινε το ατύχημα στο πυρηνικό εργοστάσιο του Τσερνομπίλ. Με το ραδιενεργό σύννεφο

που σκέπασε την Ευρώπη και την πρώην Σοβιετική Ένωση έγινε φανερός –ακόμη και στον πιο ανυποψίαστο πολίτη– ο κίνδυνος διάδοσης της ρύπανσης σε πολύ μεγάλες αποστάσεις.

Από το 1970 και μετά, οι ανεπτυγμένες χώρες ανά τον κόσμο δε ...χορταίνουν να νομοθετούν για το περιβάλλον. Φυσικά, ο δρόμος είναι μακρύς ακόμη –δεδομένου ιδίως ότι πρωτόκολλα όπως αυτό το Κιότο, παραμένουν ανεφάρμοστα από τους «ισχυρούς»– και τα σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα εξακολουθούν να ζητούν λύση... ■

ΠΗΓΕΣ:

–«Η ιστορία του σιδήρου από τον Όμηρο στον Ξενοφώντα», Γ.Βαρουφάκης, επίκουρος καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, εκδόσεις «Ελληνικά Γράμματα».

–«Η ελληνική χλωρίδα στο μύθο, στην τέχνη, στη λογοτεχνία», Ε.Μπάουμαν, 1993. Έκδοση Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης.

–«Το Φυσικό Περιβάλλον της Ελλάδας από την Αρχαιότητα μέχρι σήμερα»– διάλεξη Θεοχάρη Ζάγκα, αν. καθηγητή Σχολής Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος Α.Π.Θ. και πρόεδρου της Ελληνικής Δασολογικής Εταιρίας σε συνέδριο του ΣΑΕ (2006),

–«Οδηγός Εκπαιδευτικών Ξεναγήσεων», Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Δημοσίων και Διεθνών Σχέσεων, Αθήνα,

–“Το περιβάλλον και η αρχαιότητα”– αρχιτέκτονες Ειρήνη Βαλλερά, Μαρία Κορμά (άρθρο στο περιοδικό «Αρχαιολογία και Τέχνες»),

–«Ένα οικολογικό παραμύθι 4.000 ετών», Εφημερίδα «Καθημερινή», φύλλο 10-11/4/1999, άρθρο της Π.Γαλάτη.

–Εγκυκλοπαίδεια “Πάπυρος Larousse

Britannica”,

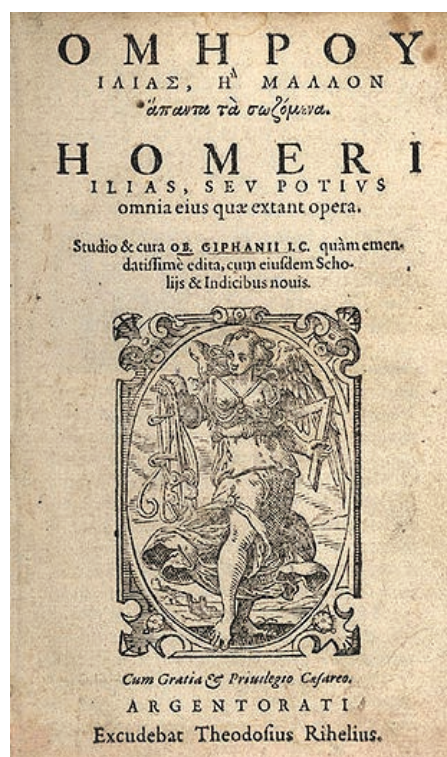
–Ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια «Wikipedia»

Ο Αριστοτέλης προσπάθησε να ερμηνεύσει τα καιρικά φαινόμενα χωρίς τη “βοήθεια” δαιμόνων και θεών, ενώ χώρισε το γήινο κόσμο σε τέσσερα στοιχεία: φωτιά, αέρα, νερό και γη. Επίσης, από πολύ νωρίς ασχολήθηκε με περιβαλλοντικά θέματα. ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ: Ιστοσελίδα Κέντρου Διάδοσης Επιστημών (<http://www.tmtu.edu.gr>)

Ο Θεόφραστος θεωρείται παγκοσμίως ως ο πατέρας της οικολογίας, Προέλευση wikipedia

Μέσα από τις σελίδες της Ιλιάδας αποκαλύπτεται ότι, εκτός από απαράμιλλο ποιητή, ο Όμηρος ήταν και ένας ευαισθητοποιημένος οικολόγος, Προέλευση: wikipedia